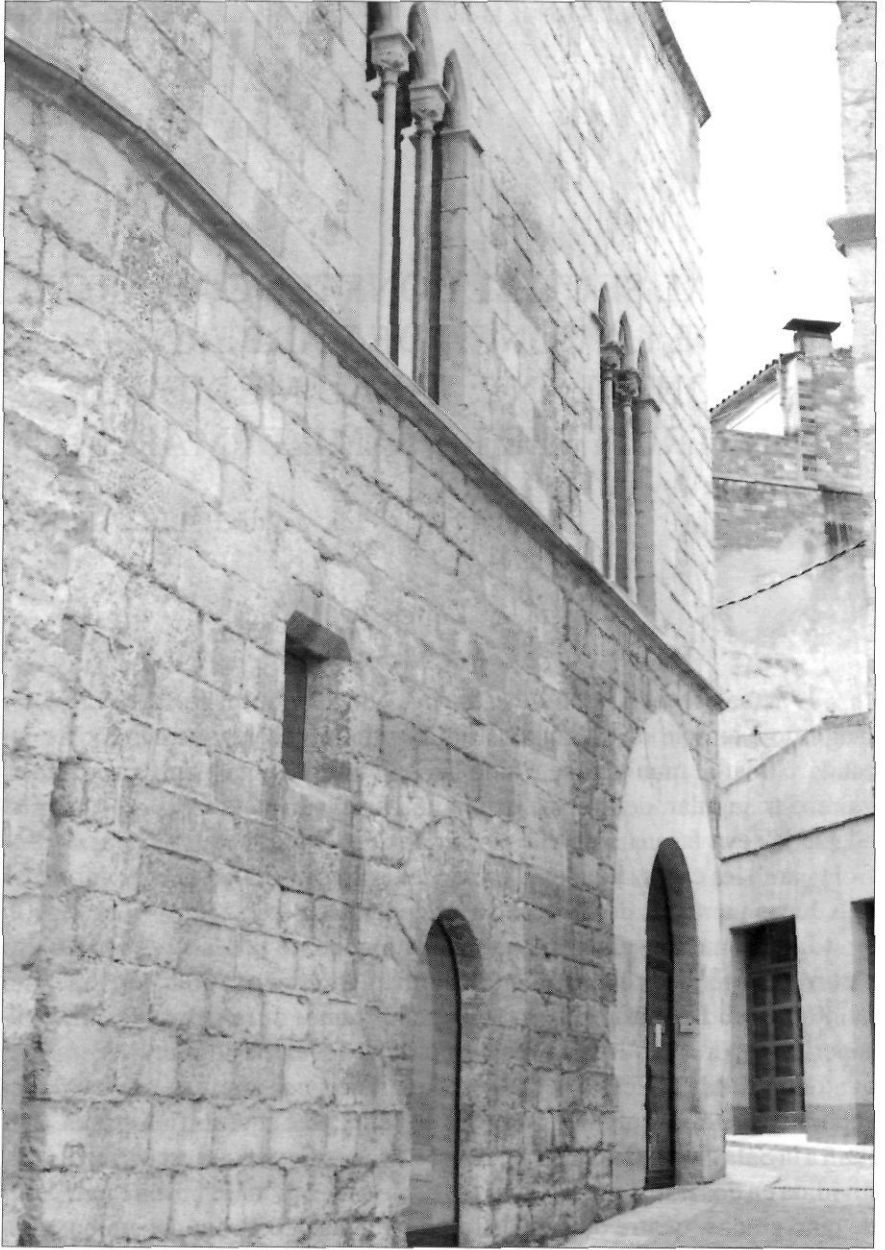

L'ACTUAL SEU DEL CONSELL COMARCAL DE LA CONCA DE BARBERÀ A MONTBLANC: PALAU MEDIEVAL CONSTRUÏT PER LA FAMÍLIA MARÇAL

Jaume FELIP SÁNCHEZ

L'actual seu del Consell Comarcal de la Conca de Barberà és un magnífic exemple de palau construït seguint les directrius del gòtic civil català. Situat al municipi de Montblanc, l'edifici té una planta trapezoïdal, gairebé triangular, delimitada externament pel carrer de sant Josep, al qual adapta la seva façana amb dues inflexions ben marcades. Internament confronta amb les cases situades al carrer del Forn de la Vila, amb les del carrer dels Jueus i amb les del mateix carrer de Sant Josep.

La façana, feta amb una bolsonada regular de pedra, com ja hem dit, s'obre al carrer de sant Josep, on té, al nivell inferior, un gran portal de mig punt i dues portes més d'obertura més petita, també de mig punt. En un nivell superior, separat de l'inferior per una motllura senzilla de pedra, es bastiren quatre finestrals gòtics, cadascun dels quals coronat amb una triple traceria suportada per dues columnes esveltes de pedra; tots aquests finestrals donen llum a la Sala Noble del Palau, a la qual s'hi accedia per una escala medieval, dividida en dos trams perpendiculars, un de disset graons i un altre més petit, de cinc graons, quatre dels quals foren eliminats en època contemporània. Diem que s'hi accedia mitjançant una escala medieval perquè la intervenció feta recentment en aquest àmbit ha implicat destruir aquests elements originals i substituir-los per uns flamants i polits graons blancs, amb la qual

Façana de l'actual seu del Consell Comarcal de la Conca de Barberà. Fou construït en època medieval per la família Marçal.

cosa s'ha destruït un element arqueològic important i s'ha malmès la perspectiva artística de la galeria gòtica medieval que encara hi roman.

Com tot seguit veurem, la Sala Noble, així com altres estances del Palau, eren cobertes amb un sistema de jàsseres i bigues parederes, que a la vegada eren afermades amb permòdols de pedra a les parets estructurals de l'edifici.

SALA NOBLE DE L'EDIFICI

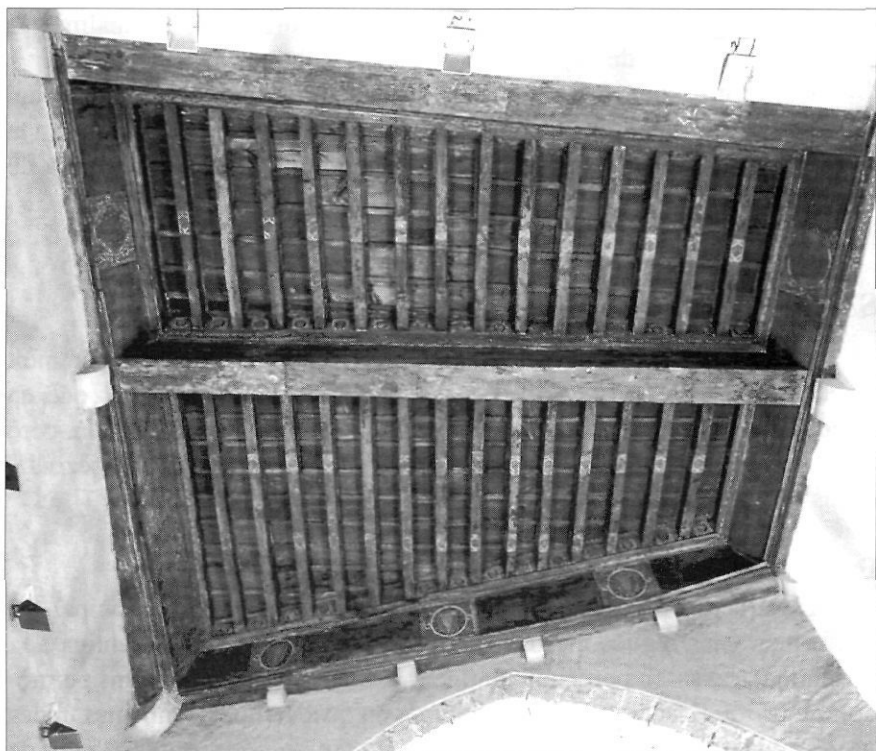
El sostre de la Sala Noble és una coberta del tipus de sostre pla, molt freqüent durant el període medieval a Catalunya. Cal imaginar que en l'època medieval aquest sistema constructiu s'estenia a tota la Sala, però actualment només en resta, a la banda sud, un fragment de planta trapezoïdal d'uns vint metres quadrats de superfície.

ESTRUCTURA

L'estructura és molt simple: els elements de suport principal els conformen unes bigues mestres (*jàsseres*) que, de la paret llevantina a la ponentina, travessen perpendicularment la Sala suportades per uns permòdols de pedra. D'aqueixes jàsseres només en queden dues, amb unes mides vistes i aproximades de 22 cm d'ample, 25 cm de gruix i uns 425 cm de longitud. Unes bigues soleres de 150 cm de llarg omplen la separació entre les jàsseres. A la paret meridional, l'element de suport el forma una sola biga solera, sostinguda als extrems per dos permòdols raoners i a l'interior per quatre petits permòdols de pedra. Una motllura com a escòcia fa el paper de tapajunts entre les bigues soleres i els permòdols.

Carrega damunt d'aqueixa estructura de suport un grup de setze biguetes de secció quadrada i d'uns 6 cm d'aresta, col·locades longitudinalment. L'espai que devien deixar entre les biguetes i les bigues mestres i soleres l'omplen unes plaques o plaquetes decorades que s'ajustaven entre les biguetes amb l'ajut d'un galze inclinat.

Finalment, damunt de tot el conjunt descrit hi reposen les posts, que constitueixen la coberta definitiva, fermament unides mitjançant uns tapajunts de secció quadrada.

Visió de conjunt de la resta del sostre policromat conservat a la Sala Noble de la seu del Consell Comarcal.

DECORACIÓ

El principal element decoratiu el constitueix un escut, molt probablement pertanyent a la família comitent de l'edifici. Aquest escut es representa a la coberta amb tres mides diferents, segons l'element estructural que decorin.

Els escuts grans (37 x 25 cm) se situen dins d'un espai complex, constituït per unes cintes blanques que internament conformen una orla, i a l'exterior delimiten un rectangle. Els espais residuals situats entre l'escut i l'orla es decoraren amb un fons blau amb línies blanques que simulen vegetals; l'altre espai situat entre l'orla i el marc rectangular conté elements florals blancs, perfilats amb pigment negre, sobre un fons vermell. Aquests escuts de format gran els veiem repetits tres vegades, en espais regulars,

damunt les cares vistes de la biga solera meridional i de les dues jàsseres existents. A les soleres mitgeres només es pinta un cop, a la zona central.

L'escut mitjà es representa a les plaques situades entremig de les biguetes i s'emmarca de forma similar a l'escut que hem descrit abans, però, com que és més petit, l'espai situat entre l'escut i l'orla només conté un fons blau, i l'espai entre l'orla i el marc rectangular solament té un element vegetal senzill per omplir l'angle intern.

El darrer i més petit tipus d'escut decora, en espais regulars, les cares vistes de les biguetes. El mateix escut rep un marc decoratiu que també juga amb la contorsió d'una cinta blanca, però que ara disposa encara de menys espai, per la qual cosa només conté, a les superfícies que delimita, uns fons uniformes de color blau i vermell.

L'actual estat de degradació de la policromia amb prou feines mostra algunes restes de pigment verd fosc a les jàsseres i bigues soleres. Les motllures es decoraven amb sanefes blaves i amb motius vegetals blancs a l'interior. També els tapajunts mostraven una decoració en forma de dents de serra.

Escut de format gran, pertanyent a la família Marçal.

L'escut gran, a la jàssera; els escuts mitjans decoren les plaquetes situades entre les biguetes.

L'ESCUT DELS MARÇAL

Com hem dit anteriorment, aquesta coberta destaca a la Sala Noble pel fet d'haver estat decorada amb elements heràldics, entre els quals s'aprecia la presència reiterada d'un escut que conté, rodejat amb una vorada de peces triangulars grogues, una ala de color groc (*d'or*, segons l'heràldica) sobre fons de color vermell (*gules*, seguint la terminologia heràldica). Els treballs històrics publicats a Montblanc el darrer quart del passat segle han provat amb prou contundència que l'escut pertanyia al llinatge dels Marçal. Per altra banda, l'estructura, decoració i estil de la construcció ens permeten datar tot el conjunt que hem descrit, inclosa la façana, l'escala amb galeria i l'embigat policromat, entre la darrereria del primer quart del segle XIV i l'inici del segon.

En aquest període a Montblanc només hi consta una família amb el cognom Marçal i amb prou diners per costejar aqueix Palau: ens referim al llinatge encapçalat per Jaume Marçal, personatge prou conegut per la seva intervenció en els afers de la vila, la seva relació amb la Corona i per les abundants deixes que féu en el seu darrer testament, atorgat a Lleida l'any

Dos escuts grans dels Marçal a la biga solera meridional; escuts mitjans de les plaquetes, i escuts petits sobre les cares vistes de les biguetes.

1339, gràcies al qual es bastí una capella a l'església de Santa Maria de Montblanc, amb un bonic retaule de pedra, així com una església hospital que es posà sota el títol de sant Jaume i sant Marçal. No descartem que després de la desaparició dels descendents o hereus de Jaume Marçal l'edifici passés a altres llinatges, entre els quals hi podria haver hagut el dels Alenyà o el dels Conesa, aquest darrer documentat amb certesa. Però l'emblemàtica construcció fou bastida, sense cap mena de dubte, per la família Marçal.¹

¹ Sobre la descripció de l'edifici consulteu el que diuen A. PALAU I DULCET a la seva *Guia de Montblanc*, Barcelona 1931, Impremta Romana; així com F. BADIA I BATALLA a *Guia turística de Montblanc* (Montblanc 1995, Imp. Requesens), i J. MENCHÓN BES, a «Treballs arqueològics al pati del Palau i evolució arquitectònica de l'edifici», a *El Palau Alenyà de Montblanc*, ed. Consell Comarcal de la Conca de Barberà, Montblanc 2001.

La intervenció que s'ha fet últimament a l'edifici del Consell, a més de comportar la desaparició dels graons medievals de l'escala principal del Palau, ha implicat l'eliminació de tots els elements propis de les reformes efectuades la segona meitat del segle XVIII: els esgrafiats interiors i exteriors, els cabirons treballats amb motlures, així com la galeria superior de l'immoble. Que aquest esment quedi com a record del que podria ser aquest Palau avui en dia.

Respecte a l'heràldica dels Marçal, vegeu J. FELIP SÁNCHEZ, «L'església gòtica de Santa Maria de Montblanc», a *Aplec de Treballs de la Conca*, núm. 8, Montblanc CECB, 1987, en què s'esmenten els treballs de J. SÁNCHEZ REAL, el primer autor d'adonar-se de l'error continu practicat per l'antiga

PROPIETARIS POSTERIORS DEL PALAU

Respecte als habitants del Palau documentats en èpoques posteriors en vàrem donar constància en una conferència que, per encàrrec del mateix Consell Comarcal, pronunciàrem durant el setembre de l'any 1998, de la qual en vam deixar una memòria escrita amb el títol "Història de la popularment coneguda Casa cremada dels Aguiló a través dels seus propietaris", que s'entregà l'any següent al mateix Consell Comarcal. Aquesta memòria serví per a redactar un article titulat «Apunts històrics sobre el Palau Alenyà i els seus habitants», publicat en la monografia *El Palau Alenyà de Montblanc*, presentada i editada fa pocs mesos pel mateix Consell Comarcal de la Conca de Barberà. Malgrat que en aquell article hi consta el nostre nom, una altra mà en féu la redacció final. És per això que, a continuació, transcrivim el contingut de la memòria d'aquella conferència pronunciada el setembre del 1998, perquè consti la nostra veritable opinió sobre aquest tema.

«Se'ns ha demanat que parlem de la "Història del Palau gòtic dels Alenyà" i mirarem, en el que puguem, cenyir-nos a aquesta premissa. Cal dir, però, que és molt difícil parlar de la història d'un edifici sense parlar de les persones que feren bategar les seves parets i n'ompliren amb les seves veus els diversos àmbits. És així que, amb el vostre permís, començaré a parlar dels diferents propietaris d'aquest magnífic monument de l'estil gòtic civil català, i ho farem en un sentit diacrònic i retrògrad, és a dir, iniciarem el nostre estudi des dels nostres dies fins a arribar als temps més antics documentats.

És així, i és en la memòria de tots, que el Consell Comarcal de la Conca de Barberà rebé fa pocs anys la propietat descrita de mans de l'Institut Català del Sòl (INCASOL), el qual comprà l'edifici el 2 d'abril del 1993 a la Sra. Rosa Casals i Belart. La Sra. Rosa l'havia rebut el 1979 quan morí el seu marit, el Sr. Gabriel Masip i Pedrol. En aquesta època el Palau es trobava del tot abandonat: tothom en recorda les sales plenes de trastos vells i com s'anava deteriorant sense remei. Molt diferent era la seva situació l'any 1942, aleshores n'era el propietari el Sr. Gabriel Masip, ja que llavors s'hi elaboraven licors i, fins i tot, més tard, s'utilitzà com a granja de gallines, sobretot en aquella època daurada dels anys seixanta, amb el *boom* de la cria

historiografia montblanquina, que confonia l'escut dels Marçal amb el dels Alenyà. L'article de Felip conté les referències bibliogràfiques relacionades amb el testament de Jaume Marçal i les diferents interpretacions que se n'han publicat, bàsicament la d'E. LIAÑO MARTÍNEZ i el Dr. J. SÁNCHEZ REAL.

de gallines. Abans, cal Masip havia estat seu del Casal Montblanquí i molta gent gran encara guarda un bon record de les ballades i temps d'oci passats, en temps de joventut, a la sala gran i al terraplè exterior, damunt l'actual carrer dels Jueus. Més enrere havia estat el Cafè del Badó, i més enllà, seu i local de les importants entitats montblanquines L'Assutzena i L'Artesana —parlem ja del principi del nostre segle i la darrerria del passat.² Pel que fa als propietaris, hem dit que l'edifici fou comprat l'any 1942 pel Sr. Masip. Aquest féu la compra als germans Josepa, Rafael i Joan Martí i Roig, els quals el 1906 l'havien rebut en herència dels fills d'Isidre Roig i Estradé, la muller del qual, na Magdalena Huguet i Potau, llavors vídua, l'havia comprat l'any 1878 a la societat establerta entre Josep Casals i Bonet, de Prades, i els fusters Jaume March (pare i fill), de Montblanc.³ Sembla que foren els membres d'aqueixa societat els qui utilitzaren el Palau com a fassina: hi instal·laren un alambí, que encara es conserva, a fi d'obtenir aiguardent i altres licors. Aquests i altres aspectes els dedueix l'historiador Lluís Nualart i Labarta en un article que recentment ha editat el Centre d'Estudis de la Conca de Barberà a l'*Aplec de Treballs*, núm. 16.

Els membres de l'esmentada societat havien comprat l'immoble l'any 1862 a l'últim membre montblanquí d'una família que l'havia posseït durant gairebé tres segles: aquesta nissaga era la dels Aguiló, d'on provenia la veritable denominació popular del Palau: "Casa cremada dels Aguiló". Aquí voldríem fer un parèntesi per intentar cercar la gènesi de l'artificiosa denominació actual de «Palau Alenyà». El prevere Antoni Espinach fou el primer autor que, en els seus *Apuntes històrics y cronològics de la Villa de Montblanch* dels anys 1869-1871, actualment inèdits, esmenta l'edifici com a pertanyent a un tal Maties Alenyà:

[...] El Reverendo Misser Matias Aleñá, de la familia de los Condes de este nombre, cuyo palacio era la casa conocida con el nombre de casa quemada de Aguiló; fué prepósito de Tarragona y Capellán del Papa Urbano 5º, de quien impetró, entre otras gracias, una Bula a favor de la Iglesia de la Sierra, muy rica de gracias y de indulgencias [...].

²PALAU I DULCET, A. *Guia de Montblanc*, Impremta Romana, Barcelona 1931, pàg. 140.

³PORTA BALANYÀ, J.M. "Informe sobre el Palau Alenyà de Montblanc", inèdit, Montblanc, 1998.

Ramon Cantó en la seva monumental i inèdita “Història de Montblanc”, escrita al darrer quart del segle passat, rebutja aquella denominació i defensa que l’edifici havia estat l’antic Palau Reial:

[...] puig hauria sigut ridícul á sa majestat ó autoritat existir un edifici particular moltíssim millor en tot que sa pròpia casa, y patrimoni de algun noble més rich que la mateixa Corona Aragonesa que tanta prosperitat, grandesa, honors i valiments grans adquirí en aquells sigles tan gloriosos y dignes de eterna alabansa y memòria perpètua [...].

Fèlix Duran, en un petit treball de 33 pàgines publicat durant la dècada dels anys vint del segle present al *Boletín de la Sociedad de Atracción de Forasteros*, esmenta la construcció com la “Casa Aguiló”, afegint que la casa fou cremada en altre temps. Finalment, en Palau i Dulcet en la seva *Guia de Montblanc*, editada l’any 1931, diu:

Ara cal anar al carrer de Sant Josep, on existeix encara un dels casals nobiliaris més notables de la vila, conegut per *Casa cremada d’Aguiló*. A primers del segle XIX fou venuda per el Comte d’Oñate [...]

De totes les dades que hem aportat deduïm que la denominació popular plenament acceptada a la darrerria del segle passat i principi del present era la de «Casa d’Aguiló» o millor la de «Casa cremada d’Aguiló». Només la interferència d’algun lletraferit podia haver introduït la família Alenyà —segons la tradició— com a propietària del casal.

No cal dir que els Alenyà no van posseir mai cap títol de comte, així com en Maties Alenyà, paborde de Tarragona, posseïa el seu propi palau a Tarragona gràcies a la dignitat eclesiàstica de què fruïa (a banda dels altres castells situats al Camp de Tarragona sota domini de la pabordia, com el castell de la Selva del Camp). Aquestes i altres informacions equivocades són fàcilment rebutjables quan s’aporten documents autèntics que indiquen clarament que el Palau pertanyé als Aguiló, els Jori i els Conesa des del segle XIX fins ben bé al segle XV.⁴

⁴ A favor de la falsa denominació popular de «Palau Alenyà» només hi ha una dada de tipus arqueològic que consisteix en l’existència en part del sostre original del segle XIV d’uns escuts policromats on apareix una ala. Tanmateix, aital escut podria pertànyer a algun llinatge que tingués l’ala com a símbol heràldic, com per exemple els Alenyà, Marçal, Alegre, Alemany, etc. Amb tot, la possessió de l’edifici durant algun període del segle XIV per part d’una família diferent de la dels Conesa no podia, de cap manera, induir en la memòria popular la denominació de «Palau Alenyà».

Tornem a parlar de la família Aguiló, i més concretament del darrer membre montblanquí de la nissaga. Aquest era el brigadier de l'exèrcit Joaquim Maria Aguiló i Molins. Fou ell qui, per poders atorgats a Josep Bertran i Soler, vengué per 3.500 lliures i a parts iguals "la casa quemada, con su corral jardín y demás adherentes a la misma [...] y un huerto" als abans esmentats March i Casals el dia 4 de juny del 1862.

El document descriu la casa així:

Casa ruinosa conocida por casa quemada de Aguiló, desde el suelo arriba, junto con sus almacenes, corrales, lagares, bodegas y demás dependencias de dicha casa, la cual se halla señalada con el número cuarenta y seis, situada en esta villa y calle de la Font de la Vila en el barrio llamado de San Miguel. Lindante de oriente con dicha calle, donde saca su principal puerta; á mediodía con un callejón, que desde la mencionada fuente dirige a la plazuela de Nuestra Señora de los Ángeles; a poniente con una casa de Andrés Puig, con el Horno de la Villa, con la casa de Antonio Amorós y con la de José Roselló; y al norte con la respectiva calle de la Fuente de la Villa, por formar una curva lateral en aquel puesto, y todo aquel huerto que lo separa [...].⁵

El que potser crida l'atenció a molta gent és el nom del carrer «de la Font de la Vila». Ara en diem carrer de Sant Josep, arran dels canvis que hi va fer l'Ajuntament a l'inici de segle, a proposta del cronista i secretari de l'Ajuntament, en Joan Poblet i Teixidó. El nom antic i popular era el de «carrer de la Font» o de «la font de la Vila», perquè fins a la darrerria del segle passat hi havia una font tocant al Riuot, prop de l'encreuament dels actuals carrers dels Jueus i de la font de la Vila. Si algú amb esperit d'aventura passa per dins del Riuot, encara podrà veure les escales que portaven a la font, ja que aqueixa era sota el nivell del carrer.

El brigadier Joaquim Maria d'Aguiló i Molins havia nascut a Montblanc l'any 1793.⁶ Era, molt possiblement, el tercer fill del matrimoni d'en Francesc Xavier d'Aguiló i Maranyosa i na Gertrudis Molins. El que sabem del cert és que era el segon fill mascle del matrimoni, ja que l'hereu fou Francesc Joaquim d'Aguiló i Molins, nascut el març de l'any 1791 també a Montblanc.⁷ Francesc es casà amb Teresa Montagut, del qual matrimoni sembla que no tingué descendència, i morí l'u d'agost del 1853 a Montblanc,

⁵ PORTA BALANYÀ, J.M. *Op. cit.*

⁶ Arxiu Parroquial de Montblanc (A.P.M.), *Llibre de Baptismes*, any corresponent, amb data 28 de febrer del 1793.

⁷ A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 5 de març del 1791.

sense fer testament.⁸ És per això que el brigadier quedà com a hereu i propietari de la casa. Altres germans del Joaquim i del Francesc d'Aguiló i Molins foren: Maria Teresa (documentada el 1801), Clara (nascuda el 1795), Josep (nascut el 1798) i Miquel Maria (nascut el 1801).

De tots ells el més conegut fou el Josep d'Aguiló i Molins, dit familiarment el Pepillo, a qui s'atribueix l'autoria d'una petita història o crònica de Montblanc, actualment desapareguda, però utilitzada per altres historiadors posteriors, com en Ramon Cantó, que l'esmenta. Es distingiren molt els Aguiló i Molins durant la Guerra del Francès: en Francesc d'Aguiló portà la bandera del regiment durant el fatídic setge de Tarragona, el 1811. Joaquim Maria d'Aguiló fou brigadier de Cavalleria, gentilhome de Cambra en exercici de la Reina Isabel II i cavaller amb gran creu distingida de l'orde de Carles III; morí a Madrid l'any 1870.⁹

El pare de tots ells fou Francesc Xavier (o Francesc Anton) d'Aguiló i Maranyosa, ciutadà honrat de Barcelona. Nasqué l'abril del 1754 a Montblanc,¹⁰ i es casà el 1788 amb Gertrudis Molins.¹¹ Era fill del doctor Josep Anton d'Aguiló i de la seva muller Guaielmar (o Anna Guialmar) de Maranyosa i de Moxó. Guialmar era natural de Lleida, on residien els seus pares, en Joan de Maranyosa i Clara de Moxó. Del matrimoni nasqueren més fills: Maria Clara, nascuda el novembre del 1751,¹² que es casà el 1785 amb el noble Joan de Josa;¹³ Manuel d'Aguiló, nascut el 1756,¹⁴ i Miquel, nat el 1762.¹⁵

El doctor Josep Anton d'Aguiló s'havia casat en primeres núpcies amb Maria de Josa, filla del noble Pere Joan de Josa, ciutadà honrat de Barcelona —mort a Montblanc el 1739—¹⁶ i de Jerònima Dalmau.¹⁷ Del primer matrimoni només nasqué Maria Rosa, el març del 1749. La mare morí l'abril

⁸ A.P.M., *Llibre de Baptismes i òbits*, corresponent a l'any 1853.

⁹ ESPINACH, A. "Apuntes Históricas y Cronológicas de la Villa de Montblanch", manuscrit inèdit del període 1869-1871.

¹⁰ A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 18 de juny del 1754.

¹¹ Arxiu Històric de Protocols de Tarragona (A.H.P.T), Registres d'Hipoteques de Montblanc (R.H.M.), any 1788, fol. 375. Arran d'aquest matrimoni convergeixen a la família Aguiló part dels patrimonis de les famílies Molins i Batlle (de Vilaverd).

¹² A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 27 de novembre del 1751.

¹³ A.H.P.T; R.H.M., any 1785, fol. 183.

¹⁴ A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 5 d'abril del 1756.

¹⁵ A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 2 d'octubre del 1762.

¹⁶ A.P.M., *Llibre d'òbits*, any corresponent.

¹⁷ A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 3 de març del 1749.

següent, possiblement a causa del part.¹⁸ Maria Rosa es casà amb un tal Calbet de Tarragona.¹⁹

Al Doctor Josep Anton d'Aguiló devem les reformes de la casa pròpies de l'estil barroc: esgrafiats al pati de l'escala principal, petits balcons del sector meridional, embigats de la sala gran, galeria superior de tot l'edifici, etc. Vers el 1772 s'esdevingué la descàrrega d'un llamp i això, potser, fou la causa de les reformes. El succés provocà una forta alarma al poble; així ho explicava Blas Navarro, plebà de Montblanc des de l'any 1766 fins a la seva mort, l'any 1783:

[...] sobrevino una tempestad que arrojó un rayo sobre la casa del Dr. Antonio Aguiló, se congregó el Pueblo en la Iglesia, implorando la Clemencia Divina, clamaba se expusiera el Santísimo Sacramento como es loable costumbre en tales conflictos [...].²⁰

El Doctor Josep Anton d'Aguiló era fill de Josep d'Aguiló, donzell, a qui trobem com a propietari del Palau l'any 1731. El cadastre del dit any descriu el casal de la següent manera:

264. Casa pròpia de Joseph de Aguiló donzell, situada en lo carré de'n Cuine. Consisteix en lo primer piso en una entrada, estable, sellé, bodega, pallissa y una estansia. En lo segon en una sala, cuina, sinch aposentos y un terraplé; y en lo terser en un aposento y una golfa. Confronta á llevant y a tremontana ab lo sobredit carré; a ponent ab lo casalot de Comas; y a mitgdia ab lo riuet. És de primera calidad [...].²¹

Josep d'Aguiló era descendent del doctor Feliciano d'Aguiló, ciutadà honrat de Barcelona. El tenim documentat l'any 1690 com un dels quatre nobles exempts d'imposicions municipals, privilegi propi de la noblesa durant l'Antic Règim, juntament amb Francisco de Pedrolo y Desclergues, Joan de Jacques i Llorenç de Bellver.²²

El Dr. Feliciano era, a la vegada, descendent de Francesc d'Aguiló i Mirarnau, ciutadà honrat de Lleida. Francesc d'Aguiló habitava el 1663 a

¹⁸ A.P.M., *Llibre d'òbits*, any 1749.

¹⁹ A.P.M., *Llibre de Baptismes*, amb data 28 de febrer del 1793.

²⁰ A.P.M., "Instrucción que haze el Plebano de Montblanch para ser dirigido en la pretensión de redimir de mano del Ayuntamiento de dicha Villa, los Diezmos de la Dotación de la Fabrica y sacristia de su Iglesia", document sense classificar.

²¹ PORTA BALANYÀ, J.M., obra citada, i també Arxiu Històric Comarcal de Montblanc (A.H.C.M.), Fons Municipal de Montblanc, sig. 2.4.1., capsà núm. 1.

²² A.P.M., document sense classificar.

Torres de Segre.²³ S'havia casat vers el 1648 amb Francesca Jori i Desclergues, natural de Montblanc, la qual havia aportat en dot o posseïa per herència la casa que ara estudiem i altres propietats importants a Montblanc. Retornaren a Montblanc vers 1664, una època en la qual Montblanc es refeia de les tres cremes de la guerra dels Segadors.²⁴

Francesca Jori i Desclergues era filla del doctor Jacint Francesc Jori, doctor en Dret Civil i Eclesiàstic, i la seva muller, Elisabet Desclergues. Jacint Francesc morí jove, l'any 1636, després de fer testament davant el notari Joan Lluna. Deixà com a hereva la seva filla Francesca.²⁵ Francesca també hauria estat hereva de la seva mare, Elisabet Desclergues, única descendent de Francesc Desclergues i, per tant, propietària de tot el patrimoni dels Desclergues, però Elisabet es casà en segones núpcies amb Jacint Pedrolo, raó per la qual l'herència dels Desclergues passà al seu fill Francesc Jacint de Pedrolo i Desclergues, mort vers l'any 1700.²⁶

Jacint Francesc Jori era fill de Francesc Jori i la seva muller Elisabet; Francesc Jori era senyor del lloc de les Pereres (prop de Puigcerdà), i del castell de Bolet (a la vegueria de Vilafranca). En realitat, era comerciant de teles o mercader; morí vers l'any 1629.²⁷ Deixà com a hereus la seva dona i el seu fill Jacint Francesc, els quals reconeixen en un document notarial de l'any 1630 tenir una casa:

[...] *domum* [...] *in vico de la font que affrontatur ex uno latere, cum domo Michaelis Servalló et Marcho Rosell, a parte retro cum vico dicto d'en Rosell a parte ante cum vico dicto de la font* [...].²⁸

La casa havia de ser important perquè, ocupant tota l'illa de cases, només tenia tres afrontacions: obria la porta principal al carrer de la Font (*a parte ante*), afrontava per la part posterior (*a parte retro*) amb un carreró dit d'en Rosell, i a un únic costat limitava amb dos propietaris, un d'ells anomenat Marc Rosell.

És probable que els Jori prenguessin possessió de la casa a la darrereria del segle XVI, en un moment en què una altra família liquidava el seu patrimoni a Montblanc. De fet, els Jori estengueren la seva montblanquinitat fins, com a mínim, al segle XV. És així que consta l'any 1442 un

²³ A.P.M., Manual Notarial núm. 9, foli 173 r.

²⁴ A.P.M., Manual Notarial núm. 10, fol. 222 v.

²⁵ A.P.M., Manual Notarial núm. 9, foli 173 r.

²⁶ SANCHEZ REAL, J. *La Casa Desclergues de Montblanc*, Barcelona, 1974, pàg. 62.

²⁷ A.P.M., Manual Notarial núm. 8, foli 14.

²⁸ A.P.M., Manual Notarial núm. 8, foli 173.

Ramon Jori amb moltes propietats: un tros a l'Horta de les Talaveres, una sort a l'Horta de l'Albareda, una altra a l'Horta de Vilasalva, un mallol prop del camí de l'Amalguer, damunt la Serra, etc.²⁹ En el fogatge del 1497 s'esmenta un Francí Jori. Més endavant, l'any 1545, Macià Jori, pagès, fa testament i deixa com a hereu Francí Jori, pagès, documentat també l'any 1563, i esmenta altres fills: Pere Jori, mestre de cases i ciutadà de Barcelona; Francina, soltera, i Joana, casada amb Pere Berulles, de Puigpelat.³⁰

Els Jori possiblement compraren la propietat a Ramon de Blanes i de Centelles, nascut a Barcelona, hereu des de l'any 1590 de Joan de Conesa, doctor en Drets, difunt i natural de Montblanc.³¹ O tal vegada la comprà al pare d'en Ramon de Blanes, en Vidal de Blanes, el qual l'any 1581 també constava com a hereu del mateix difunt Joan de Conesa, donzell de Montblanc.³² El doctor en Drets i donzell Joan de Conesa era l'últim representant d'una important nissaga montblanquina, iniciada pel qui fou protonotari del rei Pere III dit "el Cerimoniós", en Jaume de Conesa. Joan de Conesa morí entre el 2 de gener del 1581, dia en què cobrà el capital d'un préstec concedit al municipi montblanquí,³³ i el 28 d'abril del mateix any, data en què ja consta com a difunt; atorgà testament davant del notari de Montblanc Joan Tolra, el dia 27 de maig del 1580. A la vegada, Joan de Conesa també era hereu de Francesc de Conesa, donzell domiciliat a Barcelona, darrer representant de la línia barcelonina, el qual havia atorgat testament davant del notari barceloní Joan Jeroni Canyelles el 26 d'abril del 1554.³⁴

Per facilitar la tasca liquidadora en Vidal de Blanes nomenà procurador seu el prevere de Montblanc Pere Bafarull, el qual el 28 de juliol del 1581 vengué, en nom del seu principal, uns baixos pertanyents a la casa dita de Conesa (*domus dicta Conesae*), al teixidor Pere Andreu i la seva muller Elisabet. Per un costat, els baixos afrontaven amb la casa de Bartomeu Foguet, i per l'altre, amb la volta del carrer de la Font (*cum la volta vici de la font*). La vengué pel preu de 32 lliures barceloneses.³⁵ Uns dies abans, el 19 de juliol del mateix any, vengué un pati de darrere la casa del seu

²⁹ Museu Comarcal de Montblanc (M.C.M.), *Concòrdia*, fol. 19r, 23r, 33v, 42r, 45r.

³⁰ A.P.M., Testaments (1540-1549), any 1545.

³¹ A.P.M., Reg. Frag. notarial núm. 52.

³² A.H.P.T., Man. Not. núm. 3508, sense foliar, en data 28 d'abril del 1581.

³³ A.H.P.T., Man. Not. núm. 3508, sense foliar, en data 2 de gener del 1581.

³⁴ *Vide supra* nota 31.

³⁵ A.H.P.T., Man. Not. núm. 3508, sense foliar, 28 de juliol del 1581.

representat, que fou de la casa dels Conesa, que anava des del cantó fins al corral de Pere Rayner i el forn de la Vila, i afrontava amb un altre pati dels compradors, que era de la dita casa de Conesa, amb el corral de Pere Rayner, amb el carrer que va a la Font, i de l'altre costat amb la casa dita de Conesa, i sota, amb els baixos, i d'altre costat afrontava amb la casa de Joan March; li vengué franc i quiti (sense càrregues), sota condició que no poguessin pujar més de vint-i-sis pams d'alçària. També els vengué un cens de sis diners sobre uns baixos situats al costat d'aquests que ara venia, cens que Joan de Conesa establí davant el notari de Montblanc Pere Bellissèn, el 9 de juliol del 1577.³⁶

Hom pot comprovar que la casa dels Conesa era un edifici certament gran, afrontat amb el forn de la Vila, amb el carrer de la Font, i amb un altre carrer amb una volta que també rebia el nom de carrer de la Font. Una altra cita demostra que la casa tenia una sala gran, utilitzada per a actes solemnes. Fou així que el disset d'abril del 1592 es reuní a "la casa del hereu de Miser Conesa, que és en lo carrer de la font de dita vila",³⁷ i "en la sala gran de la dita casa de misser Conesa",³⁸ davant del notari Vicenç Torroella, de Montblanc, la comissió encarregada per la Diputació del General de Catalunya, en la qual compareixeren tots els jurats i autoritats municipals de la vegueria de Montblanc, a fi d'aconseguir la reducció dels pesos, mides i mesures utilitzades fins a aquell moment als pobles de la vegueria.

Quan Joan de Conesa morí l'any 1581 havia de ser un home d'edat avançada, ja que la primera cita documental que en tenim pertany a l'any 1540. Llavors ja posseïa el títol de donzell i havia aconseguit el títol de professor en Drets.³⁹ L'any 1554 ja era doctor en Drets.⁴⁰ Tot fa pensar que devia néixer vers l'any 1515. També l'hem trobat documentat l'any 1541 com a representant legal de Francesc de Conesa, habitant de Barcelona, el mateix que el nomenà hereu universal de la línia barcelonina.⁴¹

Del mateix període és una cita de casa seva: el 16 de desembre de l'any 1545 es troba la venda feta per Pere Guerau, paraire, d'una casa situada al carrer Riber, afrontada per un costat amb el dit carrer; per l'altre, amb la casa

³⁶ A.H.P.T., Man. Not. núm. 3508, sense foliar, en data 19 de juliol del 1581.

³⁷ AINAUD DE LASARTE, J. "Un document capital per a la Geografia i la Història Econòmica de Catalunya: la «reducció dels pesos, mides i mesures» del segle XVI en relació amb la Vegueria de Montblanc", a *VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos a Montblanc*, Ed. Montblanc, Barcelona 1967, pàg. 96.

³⁸ *Ibidem*, pàg. 97.

³⁹ A.P.M., Rg. 14 fr., en data 13 de juliol del 1540.

⁴⁰ A.P.M., Manual Notarial núm. 2, sense foliar, en data 6 d'octubre del 1554.

⁴¹ A.P.M., Rg. núm. 17fr., fol 21.

de Vicenç Bover, teixidor; per un altre costat amb un altre carrer pel qual es va a la font de la Vila; per un altre costat amb Joan Rosell i amb la casa de mossèn Conesa, “ço és la volta”, i per l’últim costat, amb la casa dels hereus de Pere Grimau, difunt.⁴² Bo és dir que en el fogatge de l’any 1553 no apareix cap prevere anomenat Conesa, i és que, certament, l’apel·latiu *mossèn* s’aplicava a personatges amb autoritat moral o monetària, com a títol de distinció.

No ens trencarem més la closca donant afrontacions i noves dades, perquè les que hem presentat aquí pensem que acoten el problema de definir la propietat, durant el segle XVI, del Palau que estudiem. La veritat és que no disposem de dades fiables dels Conesa fins a la primera meitat del segle XV. És de l’any 1442 una cita prou clara que estableix quina era la residència de l’Honorable Pere Joan de Conesa: se cita en el dit any la casa que posseeix Antoni Saurí, prevere de Montblanc, com a laica i privada persona, al carrer de Santa Tecla i que ell uní amb una altra casa que ja tenia com a possessor del benefici de Corpus Cristi, i que afrontava amb ell mateix per una habitació que és sobre el carrer de Santa Tecla, amb la casa de Gabriel de Contijoch “paher” (cònsol); pel davant, amb el carrer de Santa Tecla, i al darrere amb un altre carrer pel qual es va directament a la casa del dit Honorable Pere Joan de Conesa (*a posteriori cum alio vico per quem itur recta via ad hospicium dicti honorabilis Petri Iohannis de Conesa*).⁴³ Ara per ara no coneixem el parentiu entre l’Honorable Pere Joan de Conesa del segle XV i el donzell Joan de Conesa, documentat un segle més tard, però sembla que habitaven un mateix edifici, motiu principal del nostre estudi.»

⁴² A.P.M., Rg. núm. 20fr., en data 16 de desembre del 1545.

⁴³ MCCM (Museu Comarcal de la Conca de Barberà, *Concòrdia*, 1442, s/c, fol. 34 v.